

El riu Sénia: de frontera a cruïlla

El Ministeri d'Agricultura espanyol finançarà la iniciativa de la Taula del Sénia d'habilitar una xarxa de cent kilòmetres de camins rurals a la zona fronterera entre Aragó, Catalunya i el País Valencià. Els camins, condicionats per a excursionistes i trànsit amb bicicletes connectaran amb l'actual via verda de Val de Zafán i les seues perllongacions fins a la desembocadura de l'Ebre i el port dels Alfacs constituint una de les xarxes més extenses de l'estat.

Josep Bayerri Raga,
periodista

La Taula del Sénia va nèixer el 2003 arran d'una reunió entre els alcaldes de Vinaròs, Alcanar, la Sénia i Ulldecona; el projecte era crear una entitat que aplegués aleshores els municipis situats a una distància de 15 kilòmetres a banda i banda del riu que constitueix la frontera administrativa entre Catalunya i València. L'objectiu era promoure projectes per al desenvolupament del territori i la seua projecció conjunta. El que fou alcalde d'Ulldecona i diputat Jaume Antich fou escollit com a impulsor i gerent de la Taula del Sénia funció que va desenvolupar durant deu anys.

La iniciativa va anar agafant volada donant-se a conèixer tant al govern de Madrid com als de Catalunya i el País Valencià i les Diputacions provincials per obtenir suport i recursos. Alhora va anar sumant ajuntaments fins a aplegar una trentena, afegint als quatre fundadors inicials localitats tan significatives com Benicarló al Baix Maes-

trat, Morella als Ports, la Pobla de Benifassà a la Tinença, la Ràpita i Santa Bàrbara al Montsià i també de la comarca del Matarranya com Beseit i Val-de-roures. Alguns pobles extrems allunyats del riu a la Serra de Torre Miro com Herbers o Pena-roja de Tastavins. Una de les iniciatives que va tenir més divulgació fou la campanya per a protecció de les oliveres mil·lenàries en perill de ser arrancades per traslladar-les a jardins particulars o públics; fins i tot s'ha registrat una denominació d'origen per als seus olis.

La singularitat d'aquests territoris es troba en els orígens de les civilitzacions. La tribu ibèrica dels ilercavons aplegava els que avui són comarques catalanes de l'Ebre amb tot el nord de l'actual País Valencià fins a la plana de Castelló i també la comarca avui aragonesa del Matarranya. Durant la dominació islàmica formaven part d'una província del califat de Còrdova i després d'un reialme autònom amb seu a Tortosa durant més de quatre-cents anys. Amb l'ocupació de Berenguer IV el 1149 es va establir la frontera de la reconquesta

en el riu Sénia principalment per raons logístiques i la manca de mitjans per aprofundir cap al sud en un territori molt desertitzat. La convicció que continuava sent un territori unitari va quedar clara en 1151 en el decret papal que restaurava la diòcesi de Tortosa situant el límit sud a Borriana. Gairebé cent anys després, quan Jaume I va iniciar per Morella, la conquesta cristiana del regne sarraí de València, ho feu ja amb la perspectiva de crear un nou estat, al nivell de Catalunya i Aragó, incloent-hi els territoris que fins aleshores havien estat tortosins. Es va perdre la possibilitat de mantenir el nord valencià amb Tortosa.

Geogràficament i sociològica les comarques del nord del País Valencià continuaven sent territori sota la influència de Tortosa, especialment per la seua dependència religiosa però també per raons de serveis i econòmiques de mercat. Com a fet singular cal recordar que en crear-se les províncies marítimes, la de Tortosa aplegava des de Vandellòs fins al castell de Peníscola. Fins als anys seixanta del segle passat els centres sanitaris de

El riu Sénia vol deixar de ser la frontera per esdevenir l'eix vertebrador del territori a les dos bandes.

referència eren les clíniques de Tortosa i els metges particulars, especialment la Mútua Aliança que tenia delegacions als pobles importants del Maestrat i els Ports. A falta d'instituts d'ensenyament secundari (només hi havia a Castelló i Terol), l'únic on es podia estudiar el batxillerat era el de Tortosa i també pel que fa als col·legis privats. El Seminari, que arriba a acollir prop de sis-cents estudiants acollia nois de tot el territori derivats pels capellans dels pobles en principi per estudis religiosos però en realitat per facilitar-los l'única possibilitat d'accés als estudis. La pròpia extensió de la llengua ha fet que la variant dialectal del sud de

Catalunya, el tortosí, s'instal·lés fins ben endins del País Valencià amb expressions compartides.

Els darrers anys s'ha anat desplegant un corrent de recuperació de la identitat territorial del sud de Catalunya amb el nord de València i el llevant de l'Aragó. Fou punt de partença les activitats del Congrés de Cultura Catalana (1975-77) on es popularitzà l'eslògan "Tortosa, Cruïlla dels Països Catalans" i s'endegaren activitats de tota mena de caràcter històric i popular, recuperant com a àmbit de treball l'actual diòcesi de Tortosa com a espai de referència. La iniciativa de la Taula del Sénia se situa en este context com una de les més reeixides. ■